

Täysistunto

Torstai 3.10.2019 klo 16.01—18.14

5. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2018

Kertomus K 12/2019 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 1/2019 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 1/2019 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

17.32 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa puhemies! Nyt tuolta laajemmilta ulkopoliittikan kentiltä tähän lähemmäksi Pohjoismaita ja naapurustoa. Pohjoismaathan ovat tietysti meidän tärkein kumppanimme, ehkä joskus jopa kilpakumppanimme, ikään kuin sisaruksemme, jonka kanssa tehdään yhteistyötä joka sektorilla.

Kun ulkoasiainvaliokunnassa mietintöä valmisteltiin, niin halusimme nostaa esiin tässä kertomuksessa jo moneen kertaan ilmi tuodun ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektorin. Ennen kaikkea se on se, mitä nyt olemme halunneet pitää ja mitä viime vuonnakin on Pohjoismaiden neuvostossa pidetty esillä. Perinteisestihän on ollut ennen kaikkea Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö, ja se on tästä jo kehittynytkin, mutta kuten kertomuksesta käy ilmi, niin myöskin Norja ja Tanska ovat olleet entistä kiinnostuneempia puolustusyhteistyön kehittämisestä.

Tähän liittyen on myös nostettu esiin kokonaisturvallisuus, ja haluaisin korostaa vielä sisäistä turvallisuutta: sitä, mitä jokainen meistä kokee omassa arjessamme ja mitä täällä Pohjoismaissa tapahtuu, millä tavalla me pystymme entisestään kehittämään yhteistyötä naapurimaidemme kanssa.

Tärkeä tehtävä Pohjoismaiden neuvostolla on ollut ja tulee aina olemaan rajaesteiden purkaminen ja siihen liittyen vielä se, millä pysytään ennaltaehkäisemään rajaesteiden syntymistä. On monessa kohtaa huomattu, että Suomessa ministeriöiden välinen yhteistyö toimii paremmin, ja uskon, että monella muulla Pohjoismaalla olisi opittavaa meiltä siinä, millä tavalla pystyttäisiin entisestään kehittämään tätä rajaesteyhteistyötä ja huolehtimaan siitä, että ministeriöt paremmin puhuvat toistensa kanssa.

Haluan tähän loppuun todeta, arvoisa puhemies, että näinä epävakaina aikoina tärkeää on ennen kaikkea, että kumppanuuksia ja yhteyksiä haetaan myöskin läheltä. Meidät tunnetaan hyvinvoinnistamme, myöskin ennakkoluulottomuudesta, avoimuudesta, tasa-arvosta. Pohjoismaat ovat arvostettu joukko niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa, ja siksi meidän pitää entistä vahvemmin huolehtia siitä, että me muodostamme yhteisiä ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2019 vp

voitteita ja ajamme niitä läpi myöskin laajemmalla agendalla kuin ainoastaan Pohjoismaiden neuvoston piirissä.

17.34 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Olemme monin tavoin riippuvaisia muista Pohjoismaista ja toisaalta he myös sitten meistä. Edustaja Ovaska ansiokkaasti jo tuossa toikin esille yhteistyötämme turvallisuuspolitiikassa.

Pohjoismaiden neuvoston tavoitteena on alusta alkaen ollut yksittäisten kansalaisten ja myös yritysten, tavaroiden ja pääoman liikkuvuuden helpottaminen Pohjoismaiden välillä. Kun maailma yhä kansainvälistyy ja käy monimutkaisemmaksi, niin tämän yhteistyön merkitys korostuu, ja siksi on hyvä, että nyt hetken viivähdämme tämän aiheen äärellä. Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvoston rajaesteryhmän puheenjohtaja Katri Kulmuni nosti esille ja painotti erityisesti elinkeinoelämän rajaesteiden purkamista. Tälle on tarvetta, ja on tärkeää, että yrityselämän edellytyksiä sujuvoitetaan, koska se palvelee meitä suomalaisia mutta myös sitten muita Pohjoismaita.

Nyt, kun olemme tänäänkin keskustelleet hoitajien saatavuudesta, on mielestäni erityisen tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, miten me saamme meidän hoitajat pysymään täällä kotimaassa, jotta he eivät lähde, niin kuin moni on lähtenyt esimerkiksi työolojen vuoksi, vaikkapa Norjaan töihin.

Suomi on monessa esimerkillinen, mutta kyllä joissakin asioissa voimme ottaa mallia myöskin muista Pohjoismaista, esimerkiksi juuri siinä, miten järjestämme meidän hoitajien työlöt, ja vaikkapa Norjasta voisimme ottaa myöskin aluepolitiikassa mallia siinä, että ottaisimme esimerkiksi liikenteen verotuksessa erilaisia kannustimia siihen, että meillä koko maassa on hyvä elää, yrittää ja tehdä työtä. Se palvelee myös pohjoismaista yhteistyötä. Niin kuin tiedämme, niin meillä Haaparannan—Tornion-raja on hyvin vilkas kaupankäynnin ja yrityselämän kannalta.

17.37 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Keskustelemme erittäin tärkeästä teemasta, kun saamme keskustella pohjoismaisesta yhteistyöstä. Toki tässä meidän oman Pohjoismaiden neuvoston valtuuskuntamme kertomuksessa on hyvin tuotu esiin se, minkä ulkoasiainvaliokunta mietinnössäänkin toteaa, että turvallisuusyhteistyö on tiivistynyt voimakkaasti viime vuosina — ja hyvä näin, se on Suomen etu. Turvallisuusyhteistyössä korostuu myös hybridiuhkien torjunta, joka varmasti vuoden 2014 tapahtumien jälkeen on kasvanut aivan erityisen merkittäväksi teemaksi, ja tässä varmasti Pohjoismailla on paljon toisilleen annettavaa, että pystymme niin yhdessä kuin jokainen tahoillamme parantamaan valmiutta näiden uhkien torjuntaan.

Arvoisa puhemies! Elämme mielenkiintoisia aikoja Euroopan yhdentymisen historiasa, kun elämme jo lokakuuta ja on vielä täysin epäselvää, onko Iso-Britannia todella eroamassa Euroopan unionista tässä lähimmän kuukauden sisällä. Käypä tässä Britannian EU-erossa lopulta kuinka hyvänsä, niin pohjoismaisen yhteistyön tiivistämiselle on tilausta. Mutta aivan erityistä tilausta sille on tietysti tilanteessa, että Britannia eroaisi EU:sta, ja siihen liittyy varmaan kaksi eri näkökulmaa: Toisaalta Britannia on keskeinen Euroopan turvallisuusympäristöön vaikuttava sotilasvoima, ja tässä mielessä Britannian kanssa tehtävän yhteistyön osalta on hyvä, että Pohjoismaat voivat hakea myös yhteistä linjaa riippumatta kansallisista erityispiirteistä puolustusratkaisuissa. Mutta toisaalta Britannian mahdollinen EU-ero jättäisi Euroopan unionin sisälle merkittävän aukon sen kaltaisille painotuksille, joita Suomi on perinteisesti edustanut, ja varmasti olisi erityisen tärkeää Ruotsin ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2019 vp

Tanskan entistä vahvempi yhteen sitominen niissä teemoissa, joita Suomi perinteisesti on pitänyt tärkeänä ja joiden osalta uskon, että Ruotsi ja Tanska voitaisiin kyllä saada kannallemme, ja totta kai myös Norja Eta-maana on keskeisesti riippuvainen siitä, mitä EU:ssa päätetään. Siinä mielessä pohjoismaisen yhteistyön tiivistäminen tässä tilanteessa ja vaikuttaminen EU:hun tällaisena erittäin merkittävänä kehitysaikana on todella tärkeää, kun tähän mahdolliseen brexitin jälkeiseen aikaan varaudutaan ja ollaan juuri käymässä EU:n rahoituskehysneuvotteluja ja toisaalta uudistetaan yhteistä maatalouspolitiikkaa, joka on tietysti EU:ssa tärkeä.

Arvoisa puhemies! Tässä edellä tosiaan edustajat Ovaska ja Aittakumpu, jotka ovat hyvin tähän teemaan perehtyneitä edustajia ja muutenkin taitavaksi tunnettuja, puhuivat hyvin rajaesteiden purkamisesta ja toisaalta jo niiden ennalta ehkäisemisestä, että lainsäädäntöprosesseissa ei niitä muodostuisi. Tämä on erittäin tärkeää työtä, ja tässä varmasti meillä kaikilla on yhteinen tahtotila vaikuttaa pohjoismaisiin kumppaneihimme niin, että näitä rajaesteitä ei muodostuisi ja jo aiemmin muodostuneita purettaisiin.

Lisäksi haluan tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, korostaa rajaneuvonnan resurssien tärkeyttä. Koska näitä rajaesteitä on olemassa ja tietysti ihan kieli- ja kulttuurieroista johtuvia luonnollisiakin eroja löytyy, niin on tärkeää, että rajaneuvonta on resursoitu riittävästi, jotta yritykset ja ihan yksittäiset ihmisetkin voivat sitten apua saada niihin käytännön kysymyksiin, joita arjen yli rajat menevässä toiminnassa nousee. Tämä on tärkeää.

Arvoisa puhemies! Minusta Pohjoismaiden erityisen tärkeä tehtävä olisi nyt nostaa eurooppalaisessa keskustelussa nämä arktiset kysymykset entistä paremmin esiin. Tässä tietysti Pohjoismaat ovat sillä tavoin vähän eri asemassa, että vaikka kaikki olemmekin Arktisen neuvoston jäsenmaita, niin siellä toki Tanska, joka Grönlannin kautta kokee olevansa hyvin keskeinen toimija arktisella alueella — jota tietysti onkin — on ehkä perinteisesti painottanut hieman erilaista Jäämeren rantavaltioitten yhteistyön tärkeyttä, kun taas Suomi ja Ruotsi — molemmat varsin arktisina maina, mutta kuitenkin emme ole näitä Jäämeren rantavaltioita — ehkä ovat painottaneet vähän erilaisia kysymyksiä. Mutta kun tiedämme sen, kuinka valtava, kasvava merkitys arktisella on, niin on todella tärkeää, että toivottavasti Suomen hallitus saa myös muut Pohjoismaat sitoutumaan tähän arktiseen teemaan.

Täällä on tänään jo käyty keskustelua siitä, kuinka Afrikka on nouseva teema, ja Suomen hallitus on monessa yhteydessä painottanut tätä Afrikka-kysymystä. Suomen hallitus on iloinnut siitä, että tulevilla EU-komissaarillamme on Afrikka-salkku, ja niin edelleen. Tämä on varmasti sinänsä tärkeää, mutta se ei saa olla pois siitä, että meillä on vahva keskittyminen arktisiin kysymyksiin, koska Suomi on ja pysyy keskellä Euroopan arktista aluetta, ja silloin ne kysymykset, jotka täällä ovat ajankohtaisia, ovat meille niitä kaikkein keskeisimpiä.

Arvoisa puhemies! Lapin kauppakamari on arvioinut, että täällä Euroopan arktisella alueella investointipotentiaali on 195 miljardia euroa tuleville vuosikymmenille, ja Lapin kauppakamarin arvio on, että seuraavan viiden vuoden aikana Euroopan arktisella alueella lähtee investointeja liikkeelle 23,5 miljardilla eurolla. On tietysti selvää, että näitten investointien toteutumiseen vaikuttavat talouden suhdanteiden kehittymiset, mutta on tärkeää ymmärtää tämä asioiden mittasuhte. Tämä on valtava potentiaali suomalaiselle elinkeinotoiminnalle.

Arvoisa puhemies! Kun minulta usein kysytään, että no, edustaja Autto, mitä se arktinen osaaminen sitten on, niin olen kysyjille vastannut, että kun raaputetaan siitä arktisesta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2019 vp

se t-kirjain pois, niin se on arkista osaamista, sitä, mitä me suomalaiset osaamme, että näissä vaativissa olosuhteissa, joissa täällä pohjoisessa toimimme, yhteiskunta toimii, meillä on infrastruktuuri joka toimii, energiahuolto joka toimii, asuminen, joka on tasokasta ja vastaa niihin tarpeisiin, joita meillä täällä on. Tässä mielessä se, että kun vaikka Pohjois-Norjaan investoidaan suuriin energiahankkeisiin, niin se ei tarkoita sitä, että siellä välttämättä tarvitsee olla edes suomalaisia energia-alan toimijoita investoimassa. Sinne tarvitaan teitä, sinne tarvitaan rivitaloja, sinne tarvitaan vaikkapa sähkönsiirtoyhteysiä, [Puhemies koputtaa] joissa suomalaiset toimijat voivat olla urakoimassa, joissa meillä on se arkinen osaaminen hallussamme.

Arvoisa puhemies! Tässä mielessä tässä on suuri mahdollisuus Suomelle, ja tätä meidän pitäisi nyt enemmän painottaa myös pohjoismaisessa yhteistyössä.

17.46 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan nykyisenä jäsenenä ja sen alaisen Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan jäsenenä haluan sanoa muutaman sanan neuvoston viime vuoden vuosikertomuksen äärellä.

Pohjoismaiden neuvosto perustettiin 67 vuotta sitten parlamenttien ja hallitusten väliseksi yhteistyöelimeksi. Toisen maailmansodan jälkeen haluttiin tiivistää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä. Tarve ei ole ollenkaan vähentynyt tänä epävarmana ja epävakana aikana. Turvallisuusyhteistyö on tiivistynyt, kuten edustaja Autto edellä hienosti kuvasi. Neuvosto vaikuttaa hallitukseen tekemällä erilaisia ehdotuksia, suosituksia ja kysymyksiä ja antamalla lausuntoja asioista, joista on pohjoismaista hyötyä koko pohjoiselle alueelle. Tarkoituksena on kehittää pohjoismaista yhteenkuuluvuutta, lisätä pohjoismaista osaamista ja kilpailukykyä ja vahvistaa Pohjoismaiden kansainvälistä vaikuttavuutta.

Vuonna 2018 neuvosto antoi tärkeitä suosituksia hallituksille. Nostan kaksi esimerkkiä, jotka liittyvät sisäiseen turvallisuuteen, josta edustaja Ovaska jo edellä puhui: Suositus 8 kokonaisuun puolustuksesta sekä valmius- ja huoltovarmuussuunnittelusta suosittelee hallituksille, että ne tutkivat, miten Pohjoismaiden puolustusvoimien ja poliisiviranomaisten välistä yhteistyötä voidaan kehittää ja että ne selvittävät, miten Pohjoismaiden kansalaisten kriisitietoutta voidaan parantaa Pohjoismaiden yhteistyön avulla — edelleen ajankohtainen suositus. Toinen on vaarassa olevien opiskelijoiden tukemisesta annettu suositus, jossa Pohjoismaiden neuvosto suosittaa, että selvitetään, voitaisiinko Students at Risk -ohjelma ottaa käyttöön kaikissa Pohjoismaissa.

Suomen valtuuskunta on kertomusvuoden aikana käynyt vuoropuhelua ministerien, viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Yhteistyössä on voimaa. Voimme oppia toisiltamme, kuten edustaja Aittakumpu edellä kertoi. On hyvä, että valtuuskunta nosti nämä rajaesteet esiin, kun se on käynyt erityisesti näitten ministereitten kanssa keskustelua ja vuoropuhelua. Näiden rajaesteiden poistaminen ja vapaan liikkuvuuden lisääminen ovat edelleen meille tärkeitä asioita, jotka etenevät hitaasti, mutta varmasti. Myös turvallisuuskysymysten esillä oleminen on ollut merkittävää. Neuvosto jatkoi aktiivista työtään myös kansainvälisillä areenoilla ja teki läheistä yhteistyötä myös alueen muiden parlamentaaristen järjestöjen kanssa, ja siihen on liittynyt myöskin keskustelua tästä arktisesta alueesta ja sen merkityksestä.

Arvoisa puhemies! Tämä tärkeä työ jatkuu, ja olen samaa mieltä, että tämän arktisen näkökulman tulee nousta suurempaan rooliin myös pohjoismaisessa yhteistyössä. Ministerineuvoston puheenjohtajana on tällä hetkellä Islanti, jonka puheenjohtajuuteen liittyvän oh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2019 vp

jelman otsikko kertoo hyvistä oikoteistä. Tuohon otsikkoon on tullut inspiraatiota viikinkien lähes 1 000 vuotta vanhasta Edda-runoudesta. Runon säkeet kertovat, että hyvän ystävän luo kulkee aina oikotie. Otsikko viittaa minusta hienolla tavalla Pohjoismaiden väliin ystäväyteen, jonka ilmentymiä ovat liikkuvuus ja vahva keskinäinen yhteistyö. Tästä ystäväydestä meidän tulee osaltamme pitää hyvää huolta.

Suuret kiitokset Pohjoismaiden neuvostolle ja Suomen valtuuskunnalle tärkeästä Pohjoismaisesta yhteistyöstä, joka vahvistaa naapuruuttamme. Hyvän ystävän luo kulkee aina oikotie.

17.51 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Pohjoismaista yhteistyötä on äärimmäisen tärkeää vahvistaa tässä muuttuvassa ja epävarmassa maailmassa, ja suosittelemme pohjoismaista yhteistyötä erityisesti huoltovarmuuden ja rajaturvallisuuden, sisäisen turvallisuuden osalta. On myöskin erittäin tärkeää, että me EU:n varjossa nostamme tätä pohjoismaista yhteistyötä ihan eri tavalla esiin kuin mitä tähän asti on tehty. Meidän ulkorajojemme varmistaminen ja rajatarkastusten lisääminen tulevat kyseeseen varmasti tulevaisuudessa.

Pohjoismaisessa yhteistyössä on myöskin yksi erittäin hyvä asia: me voimme ottaa oppia toisistamme. Yksi tärkeä asia on opetus, koulutus. Koko alkuvuoden uutisoitiin Ruotsissa, muun muassa Svenska Dagbladetissa ja Skolvärlden-lehdessä, siitä, kuinka Suomi on uudistamassa opetustaan. Siellä varoiteltiin, että älkää tehkö samoja mokia kuin Ruotsissa on tehty, älkää ottako heiltä oppia vaan tehkää parempia ratkaisuja, älkää romuttako omaa opetussysteemiänne. Tämä on osa sitä yhteistyötä, jota Pohjoismaissa kannattaa tehdä. Siellä, missä jokin toimii hyvin, jaetaan sitä hyvää osaamista muille — pidetään kiinni siitä omasta hyvästä ja jaetaan sitä toisille.

17.53 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston merkitys on suuri, ja sen puitteissa voimme vaihtaa ajatuksia ja ideoita siitä, miten me parhaalla mahdollisella tavalla voimme tehdä sellaista yhteistyötä, josta kaikki hyötyvät, ottaa oppia toisten onnistumisista ja epäonnistumisista.

Barentsin parlamentaarisessa konferenssissa toissa viikolla keskustelimme muun muassa ratayhteyksistä ja siitä, että niitä tarvittaisiin lisää nimenomaan itä—länsisuunnassa. Pohjois—eteläsuunnassa niitä kyllä on, mutta muutamia yhteyksiä puuttuu itä—länsisuunnassa, ja ne olisivat erittäin tarpeellisia liikenneyhteyksiä yhteistyön edistämiseksi. Arktisen alueen suosio on viime vuosina kasvanut räjähdysmäisesti. Puhumme paljon Koillisväylän avautumisesta merikuljetuksissa ja siitä, mikä sen merkitys olisi maailmantaloudelle.

Pohjoismainen yhteistyö on tärkeää myöskin sen vuoksi, että esimerkiksi yhteisellä EU-politiikalla me olisimme paljon vahvempia EU:ssa ja pystyisimme ajamaan pohjoismaisia etuja. Me olemme kuitenkin kulttuuriltamme aika samanlaisia, ja siinä mielessä ne edut, mitä siellä valvotaan, ovat aika lailla yhteisiä. Erittäin merkityksellistä yhteistyötä tehdään Pohjoismaissa. Sitä eivät kaikki ehkä aina tiedä. Myöskin Venäjä on mukana Barentsin alueessa, ja meillä on kontakteja myöskin sinnepäin. Eli kyllä tämä merkittävä asia on.

Korostaisin vielä noita rajaesteitä, kun itse olen Tornioista ja kulkenut siitä rajan yli monta vuotta töissä. Rajaesteet liittyvät tosi paljon tällaisiin hallinnollisiin toimiin, verotukseen ja muihin kysymyksiin, joihin kyllä pystytään ratkaisut löytämään, jos halutaan. Paljon on esteitä myöskin it-yhteyksissä, eli it-yhteyksiä rajojen yli ei pystytä nykytekniikalla ja nykyainsäädännöllä toteuttamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2019 vp

Korostan Pohjoismaiden neuvoston merkitystä ja rajayhteistyön merkitystä tulevaisuudessa ja EU-politiikassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa.

17.55 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Vielä, kun tuossa kuuntelin edustaja Juuson hyvää puheenvuoroa ja näitä muitakin puheenvuoroja, niin muistan vaan erilaisista tehtävistäni viime aikoina, että pohjoismaisella yhteistyöllä on suuri merkitys.

Otan esimerkiksi nyt terveydenhuollon, koska esimerkiksi meillä pohjoisessa Suomessa on hyvin paljon sellaisia tilanteita, että toisessa Pohjoismaassa on lähempi terveyskeskus kuin se oma terveyskeskus tai sairaala. Silloin meillä pitäisi olla niin hyvät yhteistyösuhteet — ja niitä kannattaa jatkuvasti hioakin — että kielikään ei tule siinä ongelmaksi, vaan nimenomaan on mahdollista käyttää sen toisen maan terveydenhuoltoa. Ja sitä me olemme tässä vuosien aikana hioneet.

Toinen tärkeä asia on turvallisuuteen liittyvä, koska meillä on tuolla pohjoisessa Suomessa hyvin pitkät välimatkat: esimerkiksi poliisien mahdollisuudet auttaa jokaisessa tapauksessa ovat hyvin rajatut, ja siitä syystä tarvitaan myöskin turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä, puhumattakaan sitten koulutukseen liittyvästä yhteistyöstä. Me tarvitsemme myöskin koulutukseen ja yleensäkin ihmisten monenlaisten tarpeiden tyydyttämiseen sitä, että meillä on käytössä myöskin se pohjoismainen osaaminen.

Pidän oikein tärkeänä, että näitä asioita ja tätä rajayhteistyötä, rajaturvallisuutta, pidetään yllä myöskin Pohjoismaiden neuvostossa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 12/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.